

Asia: VN/27189/2023

Lausuntopyyntö ehdotuksesta poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja biometrisia tietoja koskevan sääntelyn muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Poliisin henkilötietolakiin ehdotetut muutokset

15 b § Henkilökorttilaissa, passilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittely henkilöllisyyden selvittämiseksi ja 15 b §:ään liittyvä 21.2 §:n luovutussäännös

Ehdotuksen mukaan poliisin henkilötietolakiin lisättäisiin uusi 15 b §, jossa säädettäisiin henkilökorttilaissa (663/2016), passilaissa (671/2006) ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittelystä henkilöllisyyden selvittämiseksi. Pykälässä viitataan poliisilain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tilanteisiin ja edellytyksenä lisäksi on, ettei henkilöllisyyttä voida luotettavasti todentaa henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan tai muiden käytettävissä olevien tietojen avulla. Pykälässä viitatus poliisilain säännöksen mukaan, jos henkilö kieltäytyy antamasta pykälän 1 momentissa tarkoitettuja tietoja eikä henkilöllisyyttä voida muutoin selvittää, poliisimiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntomerkkien perusteella. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittamisesta pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 2–4 momentissa säädetään.

Ehdotuksessa ehdotetaan myös lisättäväksi uusi 2 momentti poliisin henkilötietolain 21 §:än, jossa säädetään henkilötietojen luovuttamisesta toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa (1054/2018, viralliselta nimeltään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettu laki) tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Kyseisessä momentissa säädettäisiin muun muassa, että henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa suojelupoliisille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille 15 b §:ssä säädetyin edellytyksin henkilön henkilöllisyyden todentamiseksi poliisilain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa, rajavartiolaitain 36 §:n 2 momentissa tai tullilain 17 §:n 4 momentissa tarkoitettussa tilanteessa.

Tullin näkemyksen mukaan ehdotusten perusteella ei muodostu täysin selkeää kuvaa siitä, missä tilanteissa tietoja voitaisiin luovuttaa Tullille. Uusi poliisin henkilötietolain 21 §:n säännös, jossa luovuttamisesta olisi tarkoitus säätää, on sisällytetty pykälään, joka koskee henkilötietojen luovuttamista toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Kuten poliisi, myös Tulli toimii sekä rikosasioiden tietosuojalain mukaisena viranomaisena että hallinnollisena viranomaisena, jonka käsittelyyn näiltä osin sovelletaan rikosasioiden tietosuojalain sijaan yleislakina Euroopan unionin yleistä tietosuojaa-asetusta ((EU) 2016/679). Ehdotetussa poliisin henkilötietolain 21.2 §:ssä kuitenkin viitattaisiin Tullin osalta tullilain (304/2016) säännökseen, jossa säädetään, milloin tullimiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntemerkkien perusteella yksittäisen tullitoimenpiteen suorittamiseksi. Tämä tullilain säännös koskee ennen kaikkea sellaisia tilanteita, joissa Tulli ei toimi rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettuna viranomaisena, sillä tullitoimenpiteen määritelmä ei kata tullirikosten esitutkintaa. On myös huomattava, että rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015, Tullin rikostorjuntalaki, TRT-laki) 2 luvun 15 §:ssä säädetään henkilöllisyyden selvittämisestä ja Tullin rikostorjuntalakea sovelletaan, sen lisäksi, mitä tullilaissa säädetään, Tullin tehtävänä oleviin toimiin tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja tullirikoksista epäiltyjen syytteesen saattamiseksi.

Jos tarkoitus on ollut, että 15 b §:ssä tarkoitettuja tietoja saa luovuttaa Tullille, kun Tulli toimii rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena, tulisi viittaus uudessa 21.2 §:ssä olla tullilain säännöksen sijaan TRT-laissa. Jos tarkoitus on ollut, että tietoja voidaan luovuttaa myös, kun Tulli toimii tullilain mukaisena tulliviranomaisena, Tulli esittää, että vastaavanlainen säännös lisättäisiin poliisin henkilötietolain 22 §:än, jossa säädetään muusta henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisille. Mainittu 22 § sisältää jo nykyisillään säännöksiä siitä, kuinka Tullille hallinnollisena viranomaisena voidaan luovuttaa tietoja. Tullin näkemyksen mukaan tietoja tulisi voida luovuttaa Tullille sekä tullilaissa että Tullin rikostorjuntalaissa tarkoitetuissa tilanteissa.

15 e § Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittely rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja siihen liittyvä 21.2 §:n luovutussäännös

Ehdotuksen mukaan poliisin henkilötietolakiin lisättäisiin uusi 15 e §, jossa säädettäisiin edellytyksistä, joilla passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettuja biometrisia tietoja saa käyttää rikostorjunnassa ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että vertailun saisi suorittaa ainoastaan keskusrikospoliisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan virkamiehen pyynnöstä tietyin edellytyksin. Vertailu toteutettaisiin aina keskusrikospoliisissa, joka tarkistaisi ennen vertailun suorittamista pyynnön lainmukaisuuden ja vertailulle säädettyjen edellytysten täyttymisen. Vertailua voisi pyytää pidättämiseen oikeutettu virkamies tai suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies. Vertailua voisi siis pyytää esimerkiksi Tullin pidättämiseen oikeutettu virkamies tullirikosten osalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joilla poliisi saisi käsitellä keskusrikospoliisin 1 momentin mukaisesti suorittaman vertailun tuloksia. Käsittelyä on rajattu tiettyihin

käyttötarkoituksiin, sen on oltava välttämätöntä ja käsittelylle on käyttötarkoitukskohtaisia edellytyksiä. Poliisilla tarkoitettaisiin säännöksessä Poliisihallitusta ja sen alaisia poliisiyksiköitä vastaavasti kuin poliisin henkilötietolain muissa säännöksissä.

Ehdotetun 15 e §:n sanamuodon mukaisesti vaikuttaisi siltä, että poliisi saisi käsitellä kaikkia keskusrikospoliisin suorittaman vertailun tuloksia riippumatta siitä, mikä viranomainen vertailua on pyytänyt, jos muut pykälässä säädetyt edellytykset täyttyvät. Vertailun tuloksia saisi siis tietyin edellytyksin käsitellä vertailun suorittaneen keskusrikospoliisin lisäksi Poliisihallitus ja muut sen alaiset yksiköt siinäkin tapauksessa, että vertailua on pyytänyt Tullin pidättämiseen oikeutettu virkamies Tullin toimivallan puitteissa.

Tulli vastaa rekisterinpitäjänä omaan rekisterinpitoonsa kuuluvien henkilötietojen käsittelystä. Jos Tulli pyytäisi vertailua, olisi kyse Tullin rekisterinpitoon kuuluvien henkilötietojen käsittelystä. Tulli pyytää, että tämä huomioitaisiin jatkovalmistelussa ja että tällainen käsittely vaatisi muun muassa rekisterinpitäjän luvan. Tämä on tarpeen Tullin rekisterinpitoon liittyvien velvollisuuksien vuoksi. Näin myös turvattaisiin rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä, joissa erityisesti henkilöiden tunnistamiseen liittyvää vertailua pyydetessä asian tilanne voi olla sensitiivinen. Tulli ehdottaakin, että 15 e §:n säännökseen poliisin oikeudesta käsitellä vertailun tuloksia ainakin Tullin pyytämien vertailujen osalta säännöstä tarkennettaisiin niin, että se edellyttää Tullin ennakkollista lupaa.

Ehdotetun 15 e §:n 3 momentin mukaan vertailun edellytyksenä on, ettei henkilöä ole tunnistettu tai hänen henkilöllisyyttään saatu todennettua poliisin henkilötietolain muiden 5–8 §:ssä tarkoitettujen tietojen avulla. Vertailua siis voidaan käyttää vasta, kun henkilö on pyritty tunnistamaan tai tämän henkilöllisyys todentamaan muiden tietojen perusteella. Säännösehdotuksen nykyisen muotoilun perusteella perusteella jossakin määrin epäselväksi, miten 3 momentissa säädetty toissijaisuus muiden tietojen avulla tunnistamiseen suhtautuu, kun vertailua pyytää muu viranomainen kuin poliisi. Tullin näkemyksen mukaan olisi hyvä, että säännöstä tarkennettaisiin ja selkeytettäisiin siten, että siinä viitattaisiin esimerkiksi Tullin osalta henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019, Tullin henkilötietolaki) vastaaviin säännöksiin, joita olisivat Tullin henkilötietolain 7–10 §:t.

Tulli pitää hyvänä, että ehdotuksessa on huomioitu 15 e §:ssä tarkoitettujen tietojen luovuttaminen muille rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille. On tärkeää, että biometrisiä tietoja saadaan luovuttaa Tullille osana vertailun tuloksia 15 e §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden tunnistamiseen tai henkilöllisyyden todentamiseen, kun kyse on rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta tai selvittämisestä, ja että myös yksittäisiä biometrisiä tietoja saadaan luovuttaa Tullille tiettyjen henkilöiden löytämiseksi.

15 f § Ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittely rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi

Ehdotuksen mukaan poliisin henkilötietolakiin lisättäisiin uusi 15 f §, jossa säädettäisiin ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien tietojen käsittelystä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Pykälä on systematiikaltaan samantapainen kuin ehdotettu uusi 15 e §.

Uudessa 15 f §:ssä säädettäisiin 15 e §:n tavoin vertailun käytön toissijaisuudesta suhteessa henkilön tunnistamiseen tai tämän henkilöllisyyden todentamiseen poliisin henkilötietolain muiden 5–8 §:ssä tarkoitettujen tietojen perusteella. Tulli uudistaa tämän säännöksen osalta edellä 15 e §:n yhteydessä esittämänsä ehdotuksen perusteluineen siitä, ainakin Tullin pyytämien vertailujen osalta säännöstä tarkennettaisiin niin, että se sisältäisi viittauksen Tullin henkilötietolain 7–10 §:iin.

Uudessa 15 f §:ssä poliisin mahdollisuudesta käsitellä vertailun tuloksia säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Tulli uudistaa tämän säännöksen osalta edellä 15 e §:n yhteydessä esittämänsä ehdotuksen perusteluineen siitä, ainakin Tullin pyytämien vertailujen osalta säännöstä tarkennettaisiin niin, että se edellyttää Tullin ennakkollista lupaa.

2. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotetut muutokset

Tullilla ei ole lausuttavaa maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotettujen muutosten osalta.

3. Ulkomaalaislakiin ehdotetut muutokset

Tullilla ei ole lausuttavaa ulkomaalaislakiin ehdotettujen muutosten osalta.

4. Esityksen pääasialliset vaikutukset

Tullilla ei ole lausuttavaa esityksen pääasiallisista vaikutuksista.

5. Muut huomiot esitysluonnoksesta

Tulli kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta ehdotuksesta ja lausuu vielä seuraavaa:

Ehdotuksessa esitetään muutettavaksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019, poliisin henkilötietolaki), henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020, maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki) ja ulkomaalaislain (301/2004) säännöksiä biometrinen tietojen käsittelystä siten, että tietoja olisi mahdollista käyttää nykyistä laajemmin muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Muutokset koskisivat poliisin passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettuja biometrisia tietoja sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja ulkomaalaisten biometrisia tietoja. Ehdotus liittyy Tullin toimintaa, sillä Tullin olisi mahdollista pyytää tietyissä käyttötarkoituksissa ja

käyttötapauksissa vertailua biometriin tietoihin ja poliisi saisi luovuttaa Tullille biometrisiä tietoja tiettyihin käyttötarkoituksiin ja käyttötapauksiin.

Tulli pitää nykyisessä muuttuvassa turvallisuusympäristössä erittäin tärkeänä pääministeri Orpon hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta rikostorjunnan vahvistamisesta. Tullin näkemyksen mukaan on tarpeellista, että osana tätä tavoitetta biometriikan käytön edellytyksiä lainvalvonta- ja rikostorjuntatarkoituksissa arvioidaan ja parannetaan.

Tulli pitää ehdotusta yleisesti kannatettavana. Tullin antamat kommentit on laadittu Tullin oman toiminnan näkökulmasta, ja ne sisälsivät huomioita siitä, miten ehdotusta voisi mahdollisesti tarkistaa ja selkeyttää.

Alamäki-Karkiainen Pirkko
Tulli.fi